

40 ԳՐԶ.

ՇԱԲԱԹ ԱՐԵՆԻ

40 ԳՐԶ.

Ազգային, Քաղաքական, Բանասիրական եւ Երգիծարանական

ՏԵՐԵՐԻ ՄԱՐԿԵՐԻՍ ՏԵՐԵՐԻՍ

Հասցէ. Ղալաթիա Նորասուկեան Խան

ԺԲ. Տարի Թիւ 31

ՇԱԲԱԹ

6 Փետրուար, 1899

ԲՈՎԱՆ ԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ. — Աւանդութիւնք վանքերու եւ եկեղեցեաց շուրջը:

ՆՕՊԱՊ. — Մտիւր:

ԵՍ. — Մանրանկար. Հայաստան քաղի մը Ազգ. վարժարանին մէջ:

ՏԻՇԼԵԿԵԱՆ. — Սրբոք երանք տիւրք մը:

ԳԻՄ. ՄԷՆ. — Ակնայ մէջ գրացի երկու հարսերու տեսակցութիւն մը:

Պ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ. — Ընթանեկան բարբեր. — Միջնորդ կիները:

Նկարներ:

Ազգային, Երգիծարանական լուրեր:

ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԷՎ ՎԱՆՔԵՐՈՒ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԵԱՅ ՇՈՒՂԸ

Բ.

Վանայ նորընտիր առաջնորդական Տեղապահ Սրբազանը մեր աւանդութեանց պահպանման նախանձախնդիր եկեղեցական մը ըլլալով, անշուշտ պիտի չծոյլատրէ որ Կարմրուորայ Ս. Աստուածածնայ վանքին պէս մեծաստաններ, օտարադաւան վարժակալներու տրուին՝ Համազգային Որբանոցի պատրուակին ներքեւ:

Պատրիարքարանը հազիւ կրցաւ դարմանել Աղ-ժամարայ միաբան Մարգարեան Արաքէն Վ. Ի անհեռատեսութիւնը, Վանայ Առաջնորդարանին եւ տեղական միաբանութեան մէջ արդէն եղած պայմանագրութիւնը չեղեալ նկատելով, որով կարողացաւ ազատել յիշեալ վանքը ապագայ վտանգներէ:

Ամէն ողջամիտ եւ շրջահայեաց անձերու հետ մեր եւս համամիտ չենք որ վանքերը որչա՞րապէս շահախնդիր աշխարհականաց որոնք օշոռ/խոյ/ջօճոռ-

խոյ/ կը պատապարտին հոն, ու վանքը ամայացնեն: Վանայ ընդարձակ Վիճակը՝ որչափ ալ անցելոյն մէջ նախանձախնդրութեան տիպար կը հանդիսանար կրօնական աւանդութեանց նկամամբ, հիմայ ատոր կատարեալ հակապատկերը կը ներկայացնէ:

Երբեմն ի Վան հացն ու սնունդը խնդրոյ առարկայ չէին: Բայց՝ այդ ատեններն ալ ժողովուրդը՝ իր մէջ պառակտուած՝ զանազան կուսակցութիւններու բաժնուած էր, ու տեղական եկեղեցականներէն մէկը իրեն պարագլուխ ընտրելով, այս եւ այն կուսակցութիւնը իրարու դէմ կը վիճէին ու կը վիճէին, լրագրաց մէջ եւ առանձին տպուած տետրակներով:

Մեր տղայ էինք դեռ, երբ հեռուէն հեռու կը լսէինք Թէ՝ Վանայ մէջ Սապօնճեան Հայրապետ աղա մը եւ Շերան պէյ մը կուսակցութիւններ կազմած են հոն: Ասոնց յաջորդեցին Պօղոսեան եւ Ապօղոսեան ծանօթ պայքարները:

Պատրիարքարանը շարունակ դատապարտուած էր Վանեցւոց խնդիրներովն զբաղելու: Բայց գէթ այդ ժամանակները՝ Վանեցւոց աւանդապահութիւնը առաջարկ տեսնուած էր, որով յաջա Ազգ. Կեդր. Վարչութեան՝ Վանեցին ինքզինք սիրելի ընծայած էր:

Այսօր Վանեցի հին եկեղեցականներն ոչ եւս են: Բայց ասոնց ժառանգները՝ Թէեւ վանքերու եւ անապատներու մէջ սնած ու մեծցած՝ եւ չեն պարագլուխ որոշ կուսակցութիւններու, — բան մը որ ըստ ինքեան շնորհակալութեան արժանի է—, բայց ունեցած են աւելի մեծ թերութիւն մը, այն է կեղծ ազատամտութիւնը, որով ժողովուրդ մը կ'առաջնորդուի ուշ կամ կանուխ դէպ ի անտուգութիւն կամ ի կորուստ:

Մեր սոյն տողերուն իրական ապացոյցները չեն արդեօք Հոգւոց վանքէն Ս. Գեղարդի առեւանգումը,

եւ այս սրբազան աւանդը ձեռք բերելու համար՝ Վանայ Առաջնորդարանին կողմանէ մինչեւ ցարդ ցոյց տրուած անտարբերութիւնը, Կարմրեւորայ վանուց վարձու տրուելը եւ այլ յարակից միջադէպեր:

Ո՞ր Թողունք՝ ի Վան, Աստուածայայտնութեան Բ. օրը (Յունվ. 7) եկեղեցական արտաքոյ կարգի բարեմաղթութեան մը առթիւ, եկեղեցւոյն գաւթէն ներս մտնելն իսկ մեղք համարող հոգեւորականները՝ տեղւոյն Նորաշէնի Ս. Եկեղեցւոյն դասը հրաւիրելն, եւ անոնցմէ մէկը՝ Առաջն. Տեղապահի աթոռը բազմեցնելը, շուրջառ, խաչ եւ գաւազան տալով՝ մասնակից ընելը կրօնական արարողութեանց, ողջոյն տալ-առնելը, «Հովիւ քաջ հովիւ բարի» բարեմաղթական աղօթքը արտասանել տալը, եւ այդ նախապատուեալին միջոցաւ՝ մեր ժողովրդեան մաս բաժնել տալը:

Ա՛հ, ո՛րքան ազատամտութիւն....

Եթէ Վանայ արդի Առաջն. Տեղապահ Աղազատեան Ստեփան Վ. կը փորձէ իր ազատամտութիւնը ցոյց տալ աշխարհի, եւ կամ ժողովրդեան զգացնել կ'ուզէ թէ եկեղեցւոյ մէջ խտրութիւնները վերցուած են, ուրեմն ինչո՞ւ վիժուկ կը յարուցանէ թէ մեր ազգայինները դէպ ի Հռոմէականութիւն կը դիմեն գունդագունդ, եւ Դոմինիկեանները կը յաջողին Վանայ ամէն խաւերուն եւ արուարձաններուն մէջ տարածել մարդոսրութեան ուռկանը:

Դոմինիկեանք՝ իրենց տեղական Կեդրոնական պրուպատիկէն հաստատած են Վանայ Այգեստանի, Խաչ-Փողանի եւ Թուխ-Մանուկայ տեղը:

Հաւատաւորխուժեան կայծը կը սկսի Կլոր-Դար թաղէն եւ Արարուց թաղին մէջ կը մտնէ: Հետզհետէ կը վարակուին Հայկավանքն ու Յայնկոյսներու թաղը, ոչ նուազ ճարակելով միանգամայն քաղաքամէջի ժողովուրդին մէջ:

Իսկ Վանայ մօտակայ արուարձաններէն Գուրուպաշ գիւղը գրեթէ ամբողջութեամբ, եւ շրջակայ արուարձաններէն՝ Կենդանանցի, Բերդակի, Ծվստանի ժողովուրդները երերեալ տատանեալ կը գտնուին:

Հայկաճորի Առեղ, Հնատտան, Նոր-գիւղ, Հէգ (Խէֆ կը հնչեն Վանեցիք), Արատեց, Աստուածաշէն, Երեմերու, Էնկիշտան, Կզգի, Ոչխարանց, Վերին-Պրժնկերտ, Խոսպ, Հիրճ, Կեմ, Գըզըլ-Թաշ, Քերժ, Պըլթեց, Անգղ, Իշխանագոմ, Մաշկակտակ կամ Մաշտակ, Մարկըս, Խուրգոմ, Քէօշք, Սըւարդան, Ածանանց, Խարականց գիւղերը մտած է արդէն կրօնափոխութեան համաճարակը, ինչպէս նաեւ Թիմարայ վիճակին՝ Լէզք, Աւերակի, Շահպաղի, Կիւսնեց, Ա-

լիւր, Խաւեհց, Երերին, Ատեռ, Խըփշկ, Դուաշէն, Քէօշանի, Մարմէտ, Ճիրաշէն, Ատնականց, Զրուանտանձ, Ծակդար, Նորովանց, Շահկէլաի, Ճանիկ, Պեղանց եւ այլ գիւղերը:

Նոյնպէս, Արշակ գիւղականին մէջ՝ 12 գիւղեր, յորս կը գտնուի Խարակունիս: Արճէշի գիւղերուն եւ Ալճաւազի մէջ: Շատախ, եւ յարակից գիւղերը: Աղ-Թամարայ թեմերէն Կարճկան՝ իւր պարագայւք, եւ Պաշգալէի գիւղերը: Ասորուց, Նեստորականաց քանի մը գիւղեր՝ Հայոց գիւղերու հետ, կրօնափոխութեամբ կը տառապին, որոց ի տես՝ Վանայ Առաջնորդարանը եւ տեղական Գաւառական Ժողովը, փոխանակ շրջահայեցութեամբ շարժելու եւ միայն նիւթական վիճակին դարմանը խորհելու, կ'ելլեն ինքնիրենին՝ դարաւոր աւանդութեանց ալ հակառակը կը գործեն:

Ասի պարզապէս հակասութիւն մը չէ, որուն անհասկնալի դարձուածքներուն ու շարժումներուն պատասխանատուութիւնը՝ Վանայ Առաջն. Տեղապահին վերագրել չեն ուզեր իրագեկ ոմանք, այլ ասոր ետեւը գտնուող աշխարհական վաշխառուի մը, որ պարագաներէն կ'ուզէ փառաւորուիլ, եւ դրամական փոխանակութիւններէն օգտուելու համար՝ սխալ բայ-լեր առնել կուտայ եղեր Վանեցի բարեմիտ վեղարաւորին:

Ապաքէն Չամչեան եւ Ներսէս Սարգսեան Վ.ները, ժամանակին՝ Վանայ վանքերը եւ Անապատները ձեռագիրներու քննութեան եւ հետազօտութեանց համար այցելած են, իրենց հետ ունենալով Պոլսոյ ժամանակակից ազդեցիկ Ամիրաներու յանձնարարագիրները:

Յիշեալ երկասէր եւ գրախոյզ Հայրերը՝ վանականանց եւ անապատականներու սիրտը շահելու մտօք՝ մինչեւ իսկ անխորաբար պատարագած են ըստ ծիսի Հայ. Ս. Եկեղեցւոյ, առանց յայտնի ընելու թէ իրենք Մխիթարեանց Միաբանութեան կը պատկանին:

Հոս Հռոմէականութիւնը տեղի տուած է Հայ մատենագրութեան սիրոյն: Սակայն չենք կարծեր որ այս պարագան նմանութիւն ունենայ Ջնտոյեան Հ. Անտոն վարդապետի նպատակին եւ դիմումներուն:

Ձէ լսուած տեղ մը, ուր Հայ քահանան Հռոմէական եկեղեցւոյ մէջ պատարագելու կամ կրօնական արարողութեան մասնակցելու թոյլտուութիւնը վայելած լինի: Եւ շատ մօտէն գիտենք պարագայ մը, որ ասոր հակառակը կ'ապացուցանէ:

1869ին, Մուրատեան վարժարանի աշակերտներէն մէկուն Հայ ըլլալը իմացուելով ի Բարիզ, երբ

ըստ օրինի կը խոստովանի Մխիթարեանց վտորկապետի մը, ու կը փափարքի մերձենալ Ս. Հաղորդութեան, տղայ մը կուգայ եւ կ'ազդարարէ. «Վերապատուելին չի թոյլատրեր հաղորդուիլ, քանի որ Հայ էք»: Հարկ չկայ ըսել թէ Հայ բառը՝ այստեղ՝ Լուսաւոր-յաւան պէտք է հասկնալ:

Նոյնպէս կը յիշեմ այն Նոր-Ջուղայեցի ականավաճառ Հայը, Հնդկաստանի ոչ-հայաբնակ կղզիներէն մէկուն մէջ, որ Հայ եկեղեցի չգտնուելուն համար, երբ Հռոմէականաց եկեղեցին կը յաճախէ, մեծ պատիւներու ու յարգանաց կ'արժանանայ թէեւ, բայց միշտ զրկուած կը մնայ Ս. Հաղորդութեան մասնակցութեանէն: Կրօնասէր Հայուն շատ ծանր կը թուի այս կէտը. այն աստիճան որ կը պարտաւորի հոն յատուկ եկեղեցի մը շինել տալ, յարակից եկամուտներով, ուր՝ եզական Հայուն համար՝ Ս. Պատարագ կը մատուցուէր, մօտակայ թեմերէն՝ Հնդկաստանի եւ Նոր-Ջուղայի Առաջնորդ եպիսկոպոսին կարգադրութեամբ:

Իսկ ժամանակակիցներէն իմ կրնայ մոռնալ վառօրյապետ Տատեան Պօղոս պէյի մահուան պարագաները, որ այնչափ օրուան պաշտօնական հրատապ բանակցութեանց խնդիր եղաւ երկու Պատրիարքանաց միջեւ, եւ հուսկ ուրեմն Բարիզէն ի Պոլիս փոխադրուելով մեծանուն Ամիրային մարմինը, ամփոփուեցաւ Մայր-Եկեղեցւոյ Ս. Ծննդեան մատրան շրջափակին մէջ:

* * *

Կեղծ ազատամտութիւնով թող չի կարծուի թէ համազգային երկու եղբարց մէջ սէր եւ միութիւն կը սերմանուի, ընդհակառակն աւելի պաղօղութիւններ յառաջ կուգան: Ըստ որում մէկ կողմի կղերը՝ աւանդապահութիւնը եւ եկեղեցական կարգն ու սարքը ամուր կը բռնէ — որուն համար չենք կրնար մեղադրել զիրենք —, իսկ միւս կողմը՝ մերթ թոյլատու եւ մերթ նախանձայոյց կը գտնուի: Ժողովուրդը իրաց վիճակին առջեւ՝ յուսացածին, ակնկալածին ճիշտ հակառակը կը տեսնէ: Ասկէ կը ծագին թիւրիմացութիւններ:

Երկար տարիներու, չըսենք դարերու փորձերը վաղուց մեզի համոզած լինելու էին այս խօսքերուն ճշմարտութեանը: Բանանք օրացոյցը, պիտի տեսնենք հոն՝ Լատին եւ Յոյն սուրբերու բաւական դասակարգ մը գորս կը տօնենք: Այսու հանդերձ, զարձեւալ կրցած ենք քրիստոնէական անխտրակամութեան կապն հաստատել: Մտէք եկեղեցին: Հոն պիտի լսէք *աշէրոյալ*, *օրթիւն*, *պրօսխառմէ*, եւ այլ օտար բառեր, որոնք նոյնպէս բարերար ազդեցութիւն մը չեն կրցած ու-

նենալ: Տօնական օրերը այցելեցէք մեր եկեղեցին: Տեսէք այն Չաքալ-քագերը՝ որոնք կը յիշեցնեն Ս. Պապերու նուէրները, սակայն չեն կրցած զաղափարները բարեշրջել:

Ուրախ ենք որ մեր ուսեալ կուսակրօն եկեղեցական դասը՝ Չաքալ-քագի խնդրէ մը ետքը՝ սնափեցաւ, եւ նախամեծար համարեց գործածել այն ամէնը՝ որ վաղնջուց սովորութիւն եղած էր մեր եկեղեցիներուն մէջ:

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Մ Տ Ի Ր

Մտի Գումգաբուի դրօշ վարժարանը, հոս հին ոճով կառավարիչ-տիրացու-վարժապետ մը կայ, որ քարոզիչ, տէրտէր, թաղական, միլիթար վերջապէս ամէն ինչ ինքն է. իր հրամանովը կը դառնայ ամբողջ Գումգաբուն. եւ թէ իրեն հարցնես Պատրիարքարանն ալ իր խորհրդով կը գործէ. այս վարժապետը Եէնիգաբուն տակն ու վրայ ընելէ ետքը, հիմայ ալ ձեռնարկած է Գումգաբուի դուրսը խառնշուկելու: Կը պատմուի թէ օր մը Ասքանազի գրագիտութեանն աշակերտաց դաս արուելու պահուն, երբ աշակերտին մէկը վարժապետին հարցուցեր է. «Երբե՞մ կայանայ յաջողութիւն», պատասխան ընդունել է. «Երբե՞մ յաջանայ յառնուլ զքարոզիչ եպիսկոպոսն յափս իւր» (ափուճին մէջ ըսել կ'ուզէ եղեր). իրաւ ալ ինքը քարոզիչը իր ափին մէջ առած է կ'ըսեն: Վերջապէս քարոզիչ եւ վարժապետ... անքակտելի... կապերով կապուած են եղեր ամուսնական կեղծ վկայագրի խնդրոյն առթիւ, որ Կրօնական Ժողովին սեղանին տակն է առ այժմ, եւ կը յուսացուի թէ ի մօտոյ Ս. Հայրապետին միջոցաւ սեղանին վրայ ելլայ: Այս եկեղեցականներ իր բնակութիւնը Մազրիզիւզ հաստատել է եղեր, մայրաքաղաքի պարիսպներէն դուրս անցուցած ըլլալու համար... մուրթ գիշերները:

Մտի Գասըմբաշայի վարժարանը. բայց ասկէ առաջ տեղւոյն եկեղեցին մտի, եւ եթէ քահանայ մը տեսնես վրադ «Տէր ուղղեա՛» մը ըսել տուր, որպէս զի Ոսկեղջիւրի չոգենաւերով ընելիք ճամբորդութիւնդ ողջ առողջ կարենաս գլուխ հանել. այս վարժարանը Ամենակարողին անհուն ողորմութեանը ապաւինած է. վարժարանին մէջ կը գտնուին 14 տղայ, 1½ վարժապետ եւ 3/4 տընտես. եկեղեցւոյն մէջ ալ կը գտնուին 1 ամբողջ տէրտէր-վարժապետ, 1/2 լուսարար եւ 1/4 ժամկոչ. ընդհանուր գումար պաշտօնէից եւ աշակերտաց 14 + 1½ + 3/4 + 1½ + 1/4 = 18: Այս թուարանական պարզ հաշիւը կը բաւէ կարծեմ գաղափար մը տալու վարժարանին ներքին եւ արտաքին վիճակին վրայ:

Մտի Խապիւղի վարժարանը, չէնքին հիմնութիւնէն մի վախար, հիմերը հաստատուել են. այս վարժարանը աղէկ օրեր ալ տեսաւ գէշ օրեր ալ, փորձառու է. բայց փորձեալը կրկին փորձելն ալ յիմարութիւն է. լա՛ն թէ

ծիծաղիս. դուն ալ ի՞նչ ընելիքդ կը շուարիս. նոր մօտա մըն ալ հոս հաներ են. աղջկանց վարժարանին մէջ անգղիերէն դաս դրեր են ամէն մեղքիս վրայ. ի՞նչ պաշտ շինշիր քարսդ:

Ընթերցող թէեւ անցեալ շաբթու խոստացայ Ոսկեղջիւրի երկու եղբայրներու ամբողջ վարժարանները մտցնել ձեզ այսօր, բայց կակառակ կամքիս, անկարելի եղաւ. այս շոգենաւերը ի՞նչ ըսեմ... օրը իրիկունը ըլին թէեւ առանց փորձանքի, բան մըն է սակայն, յաջորդին պիտի մնան մեր այցելութիւնները:

ՆՅՊԱՊ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՅ ԹԱՂԻ ՄԸ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Դասարանին մէջ Տէր-Պապա ուսուցիչը.

— Աբիկ, ի՞նչ հոլով տրուելու է ստորագրելին:

— Ստորագրելին ուղղական է, երբ տէր բայիին կը վերաբերի, բայց ան...

Թըք, թըք, թըք (դասարանին դուռը կը զարնուի):
Ժամկոչ մը ներս կը մտնէ:

— Տէր Հայր, ննջեցեալը ժամը ճին պիտի վերնայ, Աւագբերէց հայրը՝ թող հիմայ դասը ձգէ գայ ըսաւ:

— Բայց առաւել ութուկէսին ըսին... ի՞նչ պատահեցաւ որ կանուխ վերցնել կ'ուզեն:

— Զիյտեմ, Տէր Հայր:

— Զիյտես նէ՛ չուտ մը գնա՛ հասկցիր եկուր:

Ժամկոչը դուրս կ'ելլէ:

— Ըսէ՛ տեսնեմ, Համբիկ, որ յարաբերականով եւ զիմաւոր բայով խօսք մը հոլովելու համար ի՞նչ պէտք է ընել:

— Որ յարաբերականով եւ զիմաւոր բայով խօսք մը նա...

Թըք, թըք, թա՛ք:

— Մտէ՛ք:

Ժամկոչը. — Ուրիշ ննջեցեալ մ'ալ պատահեր է, ան ալ այսօր պիտի վերնայ:

— Շատ աղէկ, գնա՛, կուգայ կոր ըսէ, (ժամացոյցը նայելով) դեռ ժամանակ ունինք:

Ժամկոչը դուրս կ'ելլէ:

— Ո՞ր բայերը կը կոչուին անցողական, ո՞վ պիտի ըսէր...

— Ես ըսեմ, Տէր Հայր:

— Լաւ, ըսէ՛ տեսնեմ, Համբիկ:

— Հայ լեզուն մասնաւոր յատկութիւն մը ունի որ...

Թըք, թըք, թըք:

— Մտէ՛ք:

Այս անգամ տեսնան է:

— Տէր Հայր, կին մը եկեր է ձեզ տեսնել կ'ուզէ:

— Ո՞վ է, ուսկի՞ց եկած է, ինչո՞ւ զիս տեսնել կ'ուզէ:

— Զիյտեմ, Տէր Հայր, միայն «Թող վար գայ, զինքը տեսնել կ'ուզեմ» ըսաւ:

— Գնա՛ հասկցիր ո՞վ է, թող քիչ մը սպասէ:

Տեսեալը դուրս կ'ելլէ:

— Ո՞վ էր դասը ըսողը, Գամիկ, դո՛ւն էիր:

— Ո՛չ, Տէր Հայր, Բարթիկն էր:

Բարթող՝ անդիմեմ. — Ո՛չ, միւսիւ, ես չէի, Համբիկն էր:

— Համբիկն է, այո՛, չարածճի գրե՛զ... Կարծես թէ կը մոռնամ, ըսէ՛ Համբիկ:

— Ի՞նչ ըսեմ, Տէր Հայր:

— Ըսէ՛, աղաս, նախադասութեան մը միջանկեալ ըլլալը ի՞նչպէս կը հասկցուի:

— Տէր Հայր, դասերնիս ան չէ՛:

— Այո՛, չիտակ է, յարաբերականը պիտի հարցնէի. ի՞նչ կը նշանակէ յարաբերական:

— Յարաբ...:

Թըք, թըք, թըք:

— Քիչ մը կեցիր, աղաս, Մտէ՛ք:

Տեսեալը. — Տէր Հայր, զիս տեսնայ նէ կը ճանչնայ ով ըլլալս ըսաւ, եւ շատ սպասելու ժամանակ չունի եղեր:

— Շատ աղէկ. լուռ կեցէք, աղաք, ես հիմայ կուգամ: (Դուրս կ'ելլէ):

Տղաք դասարանին մէջ առանձին կը մնան, եւ առիթէն օգտուելով՝ պար մը կը կազմակերպեն:

Կէս ժամ ետքը Տէր-Պապա ուսուցիչը դասարան կը վերադառնայ:

— Ի՞նչ փոշի է այս... սըկէ պատուհան մը բացէք, շո՛ւտ... էօ՛ֆ: Ո՞վ էր դաս ըսողը:

— Թորոսն էր պարագլուխը, ըսաւ տասնամեայ կըրակոտ աղայ մը, կարծել կեղծելով որ Տէր Հայրը պարագլուխը կը հարցնէ:

— Ի՞նչ պարագլուխ...:

— Տէր հայր, քիչ մը առաջ աղաք լանսիէ կը խաղային, պարագլուխը Թորոսն էր. բայց ես խաղին չմասնակցեցայ:

— Դո՛ւն, անգամ չարածճի, դո՛ւն չմասնակցեցար... Ուրեմն ըսէ տեսնեմ, նախադասութիւններուն ի՞նչ հոլով կը տրուին:

— Նախադասութիւն...:

Ճընկը՛լ... ճընկը՛լ, ճընկը՛լ, ճընկը՛լ, ճընկը՛լ՝ճը՛լ:

— Է՛հ, ժամը լրացած է, դուրս ելէք, դասերնիդ... երես 151էն 154, եւ 35րդ հրահանգը ամբողջ:

Տասը վայրկեան յետոյ ուրիշ կարգ մը աշխարհագրութեան դաս տեսնելու կուգայ:

— Ո՞րն է դասերնիդ:

— Ասիական աշխարհայ բնական եւ քաղաքական նկարագիրը ամբողջ:

— Շատ լաւ, ըսէ Բենիկ, ո՞րն է Սիպերիոյ մայրաքաղաքը եւ ո՞ր գետին վրայ շինուած է այն:

— Սիպերիոյ մայրաքաղաքն է Թօ...:

Թըք, թըք, թըք:

— Մտէ՛ք:

Ներս մտնողը տեսնան է:

— Տէր Հայր, ծանուցադիր մ'է այս, միմարը զրկեր է, պիտի ստորագրէք եղեր:

— Հասկցայ... (կը սկսի կարգաւ որ քսան վայր-

կեան կը տեսէ)։ չառ լաւ, դրիչ մը տուէք։ (կ'ստորագրէ) առ տա՛ր։

— Վահրամ, ո՞րն է Պուխարայի խանութեան մայրաքաղաքը, եւ ո՞ր կը գտնուի այն։

— Պուխարայի խանութեան մայրաքաղաքն է Պու...

Թը՛ք, Թը՛ք, Թը՛ք։

— Մտէ՛ք։

Տնտեսը. — Տէր Հայր, ծանուցագրին թուականը մոռցեր էք դնելու։

— Իրա՞ւ... գրիչ մը տուէք։ (Թուականն ալ կը նշանակէ)։ առ տա՛ր։

— Դուռն ըսէ, Գաբիկ, Սուրիոյ կուսակալութեան գլխաւոր քաղաքները որո՞նք են։

— Դամասկոս կամ Շամը-Շէրիֆ, հին մեծա...։

Թը՛ք, Թը՛ք, բա՛թ, բա՛թ։

— Մտէ՛ք, մտէ՛ք։

Քահանայ մը ներս կը մտնէ։

— Օրհնեա՛ Տէր։

— Եւ օրհնեա Տէ՛ր... ամբողջ մը բերէք, աղաք։

— Վայրկեան մը անգամ նստելու ժամանակ չու՛նինք, քալէ երթանք։

— Ո՛ւր պիտի երթանք։

— Հոս տեղի ննջեցեալը վերցնելնէս անմիջապէս ետք, եօթն ու կէսին թռչնովը Մ. գիւղ պիտի երթանք ուրիշ ննջեցեալի մը։

— Ամե՛նքս ալ պիտի երթանք։

— Մինակ ժամադրարը պիտի մնայ, մենք ամենքս ալ պիտի երթանք... Բայց խօսելու չեկայ ես, տէ՛ր ուղորմեա... քալէ՛, ճամբան ալ կը խօսինք։

— Շատ լաւ, ելէ՛ք աղաք։

Տղաք շուարած իրարու երես նայած կը մնան։

— Զիմացա՞ք, ելէ՛ք կ'ըսեմ, դուրս ելէք, շո՛ւտ։

Տղաք դուրս կ'ելլեն զարմացած եւ դժգոհ։

ԵՍ

ՍԻՐՏԸ ԵՐԱԾ ՏԻՇԼԷԿ ՄԸ

(Շարունակութիւն 30 քիւէն)

Ուղեւորիդ պագնեմ մի՛ մեղադրէք զիս։ Իրաւ, գիտեմ որ անտանելի ըլլալու աստիճան չանչանութիւն ըրի, բայց, կ'աղաչեմ, քիչ մ'ալ համբերութիւն ըրէք, որովհետեւ աս գլխու ցաւէն ազատելու վախճանը հասած է։ Հէմէն ի՞նչ ըսեմ, դուք ալ վարձքերնիդ Աստուծոյ առնէք եւ ասանկ անտանելի տէրտի, բայց մանաւանդ՝ Տիշի անուշով skofխնթխնի գիմաց ելնելու՝ անասելի եւ անկրկի, անբայատրելի եւ անհանգուրժելի տէրտի երես չտեսնէք։

Զգիտեմ որ արդեօք միտքերնիդ է մեր համբաւաւոր Զօլփաղին՝ քովէն մեկնած պահուս՝ կարգացած շան քարոզները թէ՛

— «Ութը տասը օրէն կը վարժուիմ, բնական ակոսները իր չինածներուն քով կուտ մը չեն ընկեր, վերա վերա թուքս ծծեմ որ՝ թախմը պուշուզի պէս բերնիս

թալանին փակի, եւսլն»։ — Վերջապէս, վախճաներով ու պալեաներով պօշ խօսքերու հեղեղի մը տակ զիս լուղեց, կոկողեց ու ճամբու գրաւ։ Ես ալ, վա՛յ նաչար, կակուղիկ ոսկիները համբեցի եւ դուրս ելայ (հառա՛մ զէհի՛ր ըլլայ հէմէն)։ Բայց ամենէն աւելի ծանր ու զրմուարին կուգար ինծի... — ամէն մեղքիս վրայ չնորհակալութիւն ալ յայտնել իր տիպար Զօլփաղութեան, որ բերանս չէնքէ չնորհէ հանելով՝ Գատըրղա-Իլիմանին դարձուցիր էր։

Զերկարեմ, քէօշէ պուճախ տեղերէ սըլըքտալով ինքզինքս տուն ձգեցի։ Եւ ահա պտըտիկ լաճերս, խաղաղ խնդալով զիս չընկալաւ։ Սակայն, ձայնիս անօրինակ եւ այլանդակ փոփոխութիւնը, նա մանաւանդ ակոսներուս բաղխումէն յառաջ եկած չըթըռտուկը լսելով, չարածնինքը սկսան պօռալ։

— Հայրի՛կ, աքիտէ չէքէրի կուտես կո՛ր, ես ալ կ'ուզեմ, ես ալ կ'ուզեմ։

Վա՛յ գլխուս, աքիտէ չէքէրին էր պակաս։

Ոստելու անգամ կատողութիւն չունէի, ուստի աչքովս նշան ըրի կնոջս, որպէս զի լակոսները համոզէ եւ հուսացնէ քովէս։ Բայց եկու տես որ մէկը պէտք էր կնոջս խնդալուն չափ ու սահման մը գնէր։ Քանի՛ խօսիլ լսէր. քանի՛ ակոսներուս չըխըրխաւանութեան ձայնն առնէր՝ ջիւղերուն դպիւր աստիճան խնդալէն կը մարէր կ'իյնար։ Հապա խոհարար վարպետը, աս խրոփած հէրիֆին ալ մէրամ հասկցնելու էր։ Անո՛ր ալ մէրոգ եւ զեր է։

— Ծօ՛՛ ճանը՛մ, էսա մեր ափանտին ինտո՛ր լաֆ կ'անի, քնթին մէջ ետփո՛ւ կայ, իսկէլէ՛ խուռմիշ արերին, նասըլ չէյ տիւր, ախլըմ եէթմէզ քի։

Եաջորդ օրը՝ խօսքը կնոջս ուղղելով։

— Ուանըմ, ա՛ֆ կ'անես, ճանըմ, աս մեր ափանտին ի՞նչ ա էղէլ, լեզուին տակ տօլտամ՝ կայ, կըթլաղունտա քէմի՛ւք միւ զալմըշ, ի՞նչ ի, լախուռուտսընտան պիր չէյ աղնամամ քի, Ուա՛՛, ծօ՛, ճանըմ, եէմէլս տէ եուտամազ։

Բու՛՛, աս սեւ օրերը պիտի տեսնեմ եղեր հէ՛։ Ասանկ օխտը մահալլէցիին, ամէմին չաթէմին առջեւը, պատառ մը լաճէն սկսեալ մինչեւ զառամեալ ու խրոփած հէրիֆին առջեւը քէփազէ՛ պիտի ըլլամ եղեր...։

Զերկարեմ, հետեւեալ օրը ցորեկին, ելայ շուկան ճաշարան գացի, կարելի եղածին չափ առանձին անկիւն մը քաշուեցայ։ Բայց հակառակ պիտի ըլլայ ես՝, քիչ մը վերջը՝ գտնուած սեղանիս շուրջը երկու հոգի եկան զիմացս տեղաւորուեցան։ Ի՞նչ ըսելու իրաւունք ունէի։

Իմ դիտաւորութիւնս եւ փափաքս էր, — քանի որ ալ եւս ակոսայ ունէի, քանի որ ափով ոսկի համրած էի, քանի որ այնքան ապահովութիւն առած էի թէ՛ բընականէն անհունապէս գերազանց մարգարտաշար աղօթիքի մը տիրացած էի, վերջապէս, քանի որ շարաթիւնէ ի վեր մսի կարօտովն հալած ու մաշած էի, այո՛, այս ամէն պատճառներով, միտքս դրի կուշտ ու կուռ ճաշ մ'ընել։ Ա՛խ, հէմէն զըլիւ՛մ ուտէի։

Ուստի նախ եւ առաջ մսի ջուր մը ապսպրեցի եւ զիտամաք, հացի կարծր կեղեւներով սկսայ փորձ մ'ընել։

Հակառակ լինեցեալ անուրի ցաւին, հակառակ սեղանակիցներու խորհրդաւոր եւ չարածճի ակնարկներուն, արիւն քրտինք թափեցի եւ շարունակեցի ուտել՝ պարզապէս վարժուելու համար:

Մտիւնան կամ սալափուռեան՝ խալաֆաթի համար ցամաք քաշող պոռնուգատի պարանիներուն ձայնը լսած էք: Կամ ուրիշ կերպով հասկցնեմ. նոր պօթին հազած էք ա՛, անշուշտ դիտած էք որ առջի քանի մը օրերը «կը՛սթ, կը՛սթ, խը՛սթ, խը՛սթ, կը՛սթ, կը՛սթ», տեսակ մը ձայնով կը սկսի վարժուիլ: Արդ իմ բերնիս մէջ գտնուած այլանդակ զանգուածն ալ ճիշտ միեւնոյն անճոռնի նուագարանի պաշտօնը կը կատարէր, եւ այդ իսկ էր որ զրաւած էր սեղանակիցներու ուշադրութիւնը:

Մսի ջուրը այս կերպով լինցնելէ յետոյ, քիչ մը օռնաւ ֆայալի ապարեցի, յանձնարարելով որ կարելի եղածին չափ կակուղներէն զատէ:

Էիս՛ւ օռնաւ ֆայալին, ո՛վ խորհրդաւոր վայրկեան, ո՛վ ճակատագիր, արդեօք ի՞նչ վերապահած ես ինձի:

Կը սկսիմ կոր. «Պահապան ամենայնի, դուն գիտես»:

Շատ փափկութեամբ, շատ գուրգուրանքով բերանս կը տանիմ եւ կը սկսիմ մեծաւ զգուշութեամբ կէս մը ծամելով կուլ տալ: Երկրորդ պատառն ալ այսպէս, բայց միշտ հացին թաթախն ալ չմոռնալու պայմանաւ, ինչպէս նաեւ խունկեր եւ մոմեր ուխտանալով: Երկրորդ պատառնի կ'զգամ որ լեզուս կը խայթուի, սուր դանակէ մը ճեղքուելու պէս բան մը կ'ըլլայ: Տէր Աստուած, դուն ողորմէ: Մէկ երկու շարժում եւս, եւ ահա, ո՛վ աղէտալի վայրկեան, վերնայարկի առաստաղը, չա՛թ, ու երկու կտոր եղած՝ վար կը գահավիժի...

Սեղանակիցներու լիրթածութեամբ արձակած քա՛հ-քա՛հ, իմ շարժումս, դէմքիս եւ ձայնիս այլանդակութիւնը, կառնածներուն իրարանցումը, կոտորած ակռաները ժողուել ու զրպանս դնելու յուսանատ շարժումներս՝ կատարեալ կ'ընեն այս կէս ողբերգական եւ կէս զաւեշտական տեսարանին առաջին արարուածը: Լեզուս եւ գրիչ չէ կարող նկարագրել իմ անցուցած անուրի ճգնաժամս. ուստի, ձեռքերս բերանս լուանալով՝ ճաշարանէն դուրս նետուեցայ:

Ա՛խ, հէմէն Աստուծոյ կրակին կաս, ո՛վ Տիշճի... զաւաթ մը մատիքային, պատառ մը չոր հացին, կամ ուրիշ անցնելու համար 10նոց մէթալիքին, 45 եամայով մէկ բանթալօնին, կէս սիկառացու թիւթիւնին ա՛խը կարօտը քաշես: Իբրեւ անկողին՝ էշու սէմէրին, իւրեւ յաճախորդ՝ Լիթրօզի Չինկեանէին միւլթաճ ըլլա՛ս, ո՛վ խառա լանանա, ո՛վ եսպան կանապիտի, ո՛վ էշէք քէսթանէսի, ո՛վ քէօիէք մէմէսի, ո՛վ սըզըռ տիլի, ո՛վ ծնունդ գեհնի, ո՛վ պտուղ սանգարամեաի, ո՛վ պատկեր դիւային, ո՛վ պարծանք Սողոմայ եւ Գոմորայ, ո՛վ նախաախնք աղղի մարդկան, ո՛վ անօրէն աւերիչ ասպատակ՝ մարդարտաշար ատամանց, ո՛վ, ո՛վ, ո՛վ...: Ա՛խ, Աստուծոյ սիրուն, չնորհքով անական մ'ալ դո՛ւք գտէք սա շունչանորդին որ սիրտս պաղչկի:

(Շարունակելի)

ՏԻՇԼԷԿԵԱՆ

ԱԿՆԱՅ ՄԷՋ ԴՐԱՅԻ ԵՐԿՈՒ ՄՏԵՐԻՄ շԱՐՍԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

— Աչքըթ լէօս, Օղըտայ խաթիւն՝ ճամբորդնիտ ալ քէտէրօլիզ ներս առիք:

— Լիւսով կեցի, Նանուֆար խաթիւն, տառօսը Աղա Աղբորբա լընի ուր ան ալ (այս վերջինին ամուսինն ակնարկելով որ ամուսնանալէն 7 ամիս վերջը մեկնած ու 10 տարիէ ի վեր չէ վերադարձած), անկիմէնէն ձան տայ ու ձորկանը վրայ երըվայ: Ըմայ, բարօլ ուր եւ կար, աս գիշեր երկու աշլիս իրար չէ էկեր: Աղա Աղբար տ'ալ (իւր ամուսինն ակնարկելով), ըսաւ թը «մը-ճասուղութիւն մի ն'ունիս» նը չէ ըսի:

— Խերը լընի, իշ կայ իճապայ:

— Ա՛խ, իշ տիլի ուր, երեկ առտօնց կեսուրս ելաւ թը՝ «Հարսը դիւն գիտես իւր տղուս գալիւն համար, ես ուխտ իմ արեր», ու ելաւ Սուր Նիկողոս դնայ, Աղա Աղբար տ'ալ թիւթիւն ալթին արաւ ու սըֆտան չարչուն գնաց: Ես ալ էլայ տիւն ու դէօռ աւըլեցի, չըփեցի՝ մառխեցի ու կործեցի, էտքը մնէօր... մոյ ու մուշ քըսուրները սըրան դնիմ ըսի, ատ հէտըղին (նոյն պահուն)՝ նայիմ ուր աշխընի թաաֆիր մ'ալ կայ: — Օ՛վ դիտէ թը որ քազնէ — ըսի ու իտին չըջեցի ուր՝ չիւրիւթով ճըֆուպիւ գիր մի կայ, կայկըպելով կարգացի ու ալ իշ լընելս չի գիտցայ, մէկէր թը Անէօր... Ըստըմ-պօլիւ սիրականն է էղեր, պէլիւ թը հետ ն'առեր ու հը-ժուի (մինչեւ) Ակինը ձորը բերեր է:

— Ի՛նչ արիւ, վախիմ թը խըղտիցի:

— Մըրայ, խենթ իմ խեղացս, էկուր ուր ցըցընիմ: Տիկին Նանուֆար լուսանկարը Տիկին Օղըտային ձեռքէն գրեթէ յափշտակելու պէս ընելով, երկար դիտելէ յետոյ, — Մըրայ, մահնինք ելլէ, աշխի՛յ, պարի աշխի՛յ. գիտէս թը լիւսիւնկան պառտեր ու միջէն էլեր է:

— Քըլ քուրուկ, ասէ՛օր վէօր տեղ ն'է չիհետը (գեղանի), մաղբըն'ուր ըսես ն'ը դողի կաղաթ կու մանի:

— Զէ՛ մըրայ լիւկ, մաղբերիւն անէյ լընիլը Ըստըմ-պօլիւ օգանձայէ: Տաքերմէս լսերիմ ուր, կըսեր թը «կեն Պօլիս մօտայի խըղմէթ կանին»:

— Մատանին վար օանի՛ Նանուֆար խաթիւն, աշխի՛յ ն'ո՛վ տիլի ուր մատայ տի կ'ալլէ ու մատային ուզածը տանէ: Էս 12 տարուան հարսիմ, տահա՛ կէսէրս հետ անխօսիմ, էկէր էս ատէյ (այդպէս)՝ աշխի՛յ մի կ'ալլիմ ու իս տռի վըռին ուր խախընէ նը, աքինս տակը կ'առնիմ ու չիհետ մի կու տըպըրկիմ, անվախթը կու տէսնէ թը թա՛նը մածունէն կ'ելլէ, թը մածո՛նը թանէն:

— Դիւն տահա ատ դիտէ՛ս, Ըստըմպօլ, կըթթիկը (կլինբը) էրըյմարդկացը թեւը կու մընինն էղեր ու ժօռ գալ կերթան էղեր:

— Միննակը մեր էրկըտաքը կերթան ու ֆէօն կու մընան:

— Էմմէնիւն հախին չէ, Օղըտայ խաթիւն: Աշխըր-քիս էտի ճօթ ն'ալ ուր էրթանը՝ գէշ ն'ալ կուլի ու բարօլ ն'ալ, կընիյ (կին) կայ ուր բուն կու չինէ, կընիյ ուր բուն կու քակէ: Էր կիշինին ֆօթիւսի օղնազ, ես

ֆեմսխուսիսն ետր կերեֆ, կըսին: Հըմայէկուկըս էկէր խօսքըս մըտիյ տ'անէս նը էս քեզի խորատի տ'ի տամ:

— Ա'տ իշ խօրթայ է, էս քեզ մեզ (մեծ) Գորս գիտիմ:

— Ձէ', գիւն էս մեզ Գորս, զօրէմ պըսակով գիւն իսմէ մէծէս:

— Թող ատէյ լընի: Հըմայ իս նայէր ըսիմ, անիւրիւր գիտցար աշխընին մէսէլէն, հէչ պէլլիւ չ'արած թաս-ֆիրը չիհէտիւյ մի տեղը կու գընէս ու ասկի էտքը գըլ-խաւորիտ պուկը (կոկորդը) կու մըննէս ու կու նայիս թը, ինք խօրթան էսջիդ տի բանույ, էկէր նայեցար ուր մայպալի կ'անէ նը, գիտցիր ուր պուկու ին արեր: Ան-վախթը մենք ալ խուպիարենց Մամային հետ օխթ ն'ան-գամ լիւս ակալիր ուխտի կերթանք ու պուկուն կու քայ-վի: Եվ գիւն հըմայվընէ (այժմէն), քէսան չի դարաւկած, ինչ ուր ձեռք տ'օսնի նը թախթասէփէթըտ կու, զօրէմ առտիւն մէկըլըօր կելլէ կերթայ ու ակըթուն կու խըզ-կէ: հէչ ուր չէ նը վախթ մի կէչիմէնի թարաֆէ միւթ-մէյին կուլլիս:

— Վարս տ'Աստուզմէ առնես, Նանըֆար խաթիւն, գիտցայ թը սրտիս մէն (փուշ) ն'ելաւ:

— Շինէօրակալիմ, կեցի բարով, թառիւնխաչիս թանճերան կըրաքըին վրայ էր՝ վախթ թը տայ ն'առաւ:

— Էրթայի բարին, գալ ասօրս ճամբատ տի նայիմ,
Յատկապէս ԾԱՂԻԿԻ համար գրեց
ԳԻՄ — ՄԵՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲԱՐՔԵՐ

ՄԻՋՆՈՐԴ ԿԻՆԵՐԸ

Բ.

(Շարունակութիւն 30 քիւէն)

Հիմայ գլուխը կախած, քթին տակէն մուտալով տուն կը վերադառնար Ֆիլօրիկ հանըմ: Դէմքը ամէն մէկ քայլ առնելուն մէյմէկ գոյն կը փոխէր, քրտնիլ սկսած էր: Ուր է քիչ մ'առաջ «Օտայուկ տաքուկ է նէ...» ըսողը, հիմակ սրտին վրայ կրակ կը վառէր: Կապոյտ ակնոցն ալ, որ ընդհանրապէս միջնորդութեան կամ իրեն ձեռքով կատարած հարսնիքներու կը գործածէր, չէր ուղեր այլ եւս քթին վրայ մնալ: Ուստի ամէն քայլին ալ չոգեչարժ մեքենայի մը պէս մէկ ձեռքի թաշկինակովը քրտինքը սրբել ու միւսովը ակնոցը քթին վրայ զետեղելու դատապարտուած էր:

— Թէրմա՛չ մնաս հէմէն, զայէր հատառակ ինկար դուն ալ այսօր հետս, ըսաւ: պարէմ ըրած պանը ըլ-լա՛ր... օրերով քթիւ վրայ կենար նէ տեղէն պիլէ չէր երերար (!): Բայց ինչո՞ւ այսչափ տող կ'ելլամ կոր: Աստ-ուած մէկ գուռը կոցէ նէ մէկալը կը բանայ: Հիմակ ման-չուն թարաֆին ի՞նչ ըսեմ... Վոքնտուեցայ չըսուիլ եա՛... Անոր ալ չարէն հէլպէթ կը գտնամ, մէյմը ինք-զինքս տուն նետէի՛... Սիրտս ալ ըսես չարփմիշ կընէ կոր, առտունէ պէրի պան մը կերած չեմ: Որի՞ն մտքէն կ'անցնէր քի գործը այս պիշիմին պիտի մտնար: Պու տա վար ըմըչ գատէրտէ:

Ասոնց նման հաղարուսէկ խօսքերով «տապանա գուլ-վէթ» Մ. գիւղէն մինչեւ Սալմա-Թօմրուխ ինքնիրեն տէրտ-լէշմիշ ըլլալով, երբեմն երբեմն ալ ինքզինքը մխիթա-րելով տուն կը հասնի:

— Կանուխ եկար, մարի՛կ:

— Կանուխը ի՞նչ է, սահաթը ինը եկաւ հէլպէթ, աղջկանը տունն ալ չկացի քի: ճամբան մէկը տեսայ տէ աղջկանը մէկ խուսուրը ըսաւ, կիտէմ քի ըլլալիք բան չէ՛, անոր համար ետ դարձայ, ինչո՞ւ համար էլին ճահիլը կրակը էրէմ, ասիկա չօճուխի օյունճախ չէ, աղջիկս: մահու կենաց ինչիր...:

— Ի՞նչ է եղեր պակասութիւնը:

— Կայնէ, քիչ մը պան ուտեմ տէ անանի, զէրէմ ներսիդիս թամթախըր է, աչուըներս խարարմիշ կ'ըլլան կոր:

Սոյն խօսակցութեան միջոցին Ա... աղային կինն ալ վրայ կը հասնի:

— Ի՞նչ խասար, Ֆիլօրիկ հանըմ:

— Աղէկ վրայ հասար, մենք ալ հիմակ քու խօսքդ կ'ընէինք կոր: Խնամէթ չէ եղեր:

— Մըսէ՛ր...:

— Տող մ'ելլար, վաղը ուրիշ տեղ պիտի երթամ, ծառքս էի պէս պան մը:

— Է՛յ սէպէ՛պ...:

— Աղջկանը կոնակին վրայ խըտրէլէզի նշան կայ ե-ղեր, ճանքան մէկը տեսաւ տէ, անիկա ըսաւ, խօսք բա-ցուեցաւ նէ. անցած օր բաղնիքը տեսեր են:

Այս խօսքին վրայ, ճշմարիտը ըսելով, եթէ հոն գըտ-նուէի, Ֆիլօրիկ հանըմին՝ 1900 ի Բարիկի Յուցահան-դէսին իբր Ա. մրցանակ չիւրիւֆ տուաթես մը երեսին կ'իջեցնէի:

— Զարար չունէր, Ֆիլօրիկ հանըմ, այդ խուսուրը երեսը չէր եա՛... խապուշիս է. դուն նորէն երթա-յի՞ր աճապ...:

— Էս մինասիւ պ չեմ տեսնար կոր, վէսսէլամ...:

— Աղէկ ամա, քուրուկ, զաւակս ձեռքէս պիտի ել-լէ (?) եթէ աս գործը չըլլայ:

— Հոգ մ'ըներ դուն, վաղուընէ թէզը չկայ, ասդին անդին ես նորէն գլուխ կը զարնեմ, դուն դնա րահաթդ նայէ:

— Ե՞րբ գամ:

— Ես քեզի կուգամ, ալ քու գալուդ պէտք չկայ:

— Մնաք բարով, Աստուած հետդ:

— Շնորհակալ եմ, երթաւ բարով:

...

Երկուշաբթի է: Ֆիլօրիկ հանըմը առջի օրուան ա-նօթի մնալէն պզտիկ դաս մը առնելով, ցորեկուան ճաշը ընելէ յետոյ, Շուկային ճամբան կը բռնէ. հիմա մեծ դեր մը ունի կատարելիք, չիտակ երկաթագործ Գ. ա-ղային խանութը, որ բաւական յառաջ գացած արհես-տաւոր մ'է հրապարակին վրայ:

— Բարի իրիկուն Գ. աղա:

— Օ՛ր, հօշ կէլտին Ֆիլօրիկ հանըմ, նէ՞ հապէր պա-գալով:

— Սանա էյի էյի խայըրը հավատարմէր : Իսկէրմի մը պան մը չկա՞յ սատեղ հատէինք :

— Մօ՛, Երուանդ, սա խահուէէն երկու հաս աթոռ բեր, խահուէ ալ բսէ :

— Պօշ պան է Գ. աղա, հէմէն մարդ մարդու բա-
րիք մը ընէ նէ խահուէ խմելու է :

— Պարապ խօսք, ճանրմ, մէկ խահուէին եղա՞ծը կ'ըլլայ :

— Հիմակ . . . (խեղդուկ ձայնով մը), եկո՛ւր, քովս եկուր, մարդ չիմանայ. սա Չարուկիդ աղէկ խըսմէթ մը ելաւ, (չորս կողմը նայելով) ամա . . . սա կայնողը Հա՞յ է, չիմանայ ամա՛ն, զէրէմ . . . :

— Ըսէ՛, ճանրմ, ըսէ, Հոռոմ է անիկայ, չհասկնար, պիրտէ հասկնայ, գողութիւն չենք ըներ կոր ա՛ . . . :

— Սօսքերնիս ո՛ւր ձգեցինք . . . հա՛, խըսմէթ մը ըսի, հէմ ի՞նչ խըսմէթ, խեղքէդ միտքէդ չանցնիր, աղ-
ջըկանդ թամ այարը պօյ, թիւյ թիւս կայ չկայի պէս բան մը, 19—20 տարեկան անճախ կայ. իրիկի, գործի մարդ, հարը չէնք չնորհք խանութպան, 6—700 օսկիի տէր մարդ, նստած տունէն զատ, չիյտեմ ո՛ր տեղուանքներն ալ քանի մը ախարէթի տէր, տղան ա՛լ ըսես, անխտար իշկիւզար քի, ամէն օր օսկիի հետ կը խաղայ : Անցած-
ները ամուսնան տղան ալ կարգեցի տէ բէք խօշնուտ մնացին, քանի մը օր առաջ մարը եկաւ տուն տէ, ըսաւ քի, «Վո՛ւյ, Թիւօրիկ հանրմ, Աստուած խօշնուտ, ի՞նչ հարսի մեզ ձգեցիր, ոտքդ պագնեմ սա տղաս ալ քու ձեռքովդ պիտի կարգես » : Կ'ըլլայ, ըսի, ամա, հի-
մակ աստանկ մարդոց որի՞ն աղջկանը համար սէպէպ կըր-
նաս ըլլալ, բաց դուռ մը գոցել կ'ըլլա՞յ : Նէ իսէ կարճ կապենք դուն եղեր ես, Տիւրիւկ հանրմը կամ աղջիկդ աղէկ կը ճանչնամ, իմ մալիս պէս ալ կիւզէնմիշ կ'ըլլամ : հասկցա՞ր Գ. աղա, պունա տէյէճէք գալմատը :

— Մօ՛, տա խահուէները ըսի՞ր : Սիկարա չինէ, Թի-
ւօրիկ հանրմ :

— Կը բերէ կոր, վարպետ :

— Հիմակ Թիւօրիկ հա՛նրմ, ամէն պանը աղէկ ամա, թրախօմա մրախօմա անանկ պան մը կ'ուզէ՞ կոր :

— Կայ չիկայի պէս պան մը, 300 օսկիի խտար :

— Ա՛ն չեղաւ, սանկ 150 օսկիի խտար բան մը ու-
զէր նէ, սանկ նանկ 30—40 օսկի ալ ճիհէզը, պանի մը կըլմանցնէի :

— Պէլքի 200 օսկիի մօտ պանի մը կը կապեմ : 150ը տուողը 50 հատ ալ կրնայ տալ :

— Աղէկ կ'ըսես կոր, ամա, Թիւօրիկ հանրմ, գետ-
նէն գտնուած ստակներ չեն ասոնք. ամէնը սա չէքիճին ծայրէն ելած են :

— Տուն եկուր չէ մ'ըսեր այս ըսածիս, սօնրա բիւշ-
ման կ'ըլլաս (ո՛ւր էր թէ հիմակըունէ բիւշման եղած ըլ-
լար) : զաթը նստը քի տաս անանկ ալ պէտք եղած ա-
տենը կրնաս առնել, քու ստակիդ պէտք ունեցող մար-
դիկներ չեն ամա, ինչո՞ւ ըսեն քի, նայէ՛ ֆիլանճախն տղան կարգուեր է տէ թրախօմա չէ առեր, զայէր տէ-
յէր չունէր :

— Անանկ է նէ, իրիկունը մէյմը տունը հասկցնեմ
գործը :

— Կը նայիմ քի չօճուխ կ'ըլլաս կոր, Գ. աղա, տուն
ինծի խօսք տո՛ւր, խայիլ եղիր, էս անդին օր չանցու-
ցած գործը եփեմ, (ա՛խ . . . հոն ըլլայի տէ եփած թէն-
ճիւրէիդ մէջ ամենէն առաջ քեզ խօթէի) : զըթը ըսենք,
էյէր Տիւրիւկ հանրմն ալ զէմ գայ նէ, դուն ալ պէտք
եղածը կ'ըսես, ըսածներս ըսելով : ձդէ որ ասանկ բա-
րիք մը ընելու համար շատ պիտի ուրախանայ ես . . . :

— Ըսենք որ խօսք տուինք, ե՞րբ հարսնիք կ'ուզեն
կոր : (Վազ անցի, մարդ Աստուծոյ) :

— Հարսնիք մի, կրնաս նէ գալ չաթթուընէ անդին
կրնանք ընել :

— Ի՞նչ կ'ըսես, ճանրմ, սէպէպ . . . կոտրած թա-
փած բան մը կա՞յ :

— Սէպէպը սա է քի, աղան ամիսէ մը փարիզ պի-
տի երթայ էղեր, չիյտեմ ո՛ր ֆապրիքաթօրին հետ մենծ
քօնթրաթ մը ընելու համար քի, իրենց խրկուած մալը
Ըստամպօլ պաշխա մարդու չիսկին :

— Աղէկ ամա, ես աղջիկս դուրս չեմ խրկեր :

— Հետը չպիտի տանի, զաթը քանի մը օրէն պիտի
գայ : (Չորիւրճը-Չայըրը՝ կ'երթաք կոր) :

— Էօյլէ իսէ, հայտէ Ս. Յակոբտա տիւլիւնէ սէօզ
վէր :

— Տեսա՞ր մի ես՝ թամ խաֆալը մարդը, հասըը
կնիկ է էղեր, էրիկ մարդ՝ քիչ մը խօսք հասկցող մարդը
պաշխա է : Սա ալ ըսեմ քի, ինծի համար միտքէդ բան
մը չանցունես խըլավուզէք, մէկ բարադ չեմ ուզեր
(Բանի մը ոսկի տաս նէ գէշ չըլլար) :

— Տէր ողորմեա՛, զայէր ես այդչափ չիյ մարդ եմ,
քու էմէկդ վրադ չեմ ձգեր : (ձեռքը գրպանը խօթելով)
սա սա մէկ մէճիտիյն տէ կառքի ստակ ըրէ : (Աճըգտան
նէ՞ խապէր) :

— Վայլում պան չէ ըրածնիդ ամա . . . (ձեռքը կ'եր-
կընցնէ դրամը գրպանելու համար), ի՞նչ է նէ, ես քեզի
երկու օրէն խապար կը բերեմ, մնաք բարով, մախուս
բարեւներ Տիւրիւկ հանրմիս, Չարուկին ալ աչուըները
կը պագնեմ, «աչուընին լուս» ըսէ :

— Գլխուս վրայ, Թիւօրիկ հանրմ :

Մեր խրափուղը շիտակ չունչը Ա. աղային տունը
առած էր : Հոն եղելութիւնը պատմելուն, տունինները
չուարած էին թէ ո՛ւր նստեցունեն Թիւօրիկ հանրմ :

— Թիւօրիկ հանրմ, ոտքդ պագնեմ, սանկ րահաթ
նստէ, չալք հանէ, պօթինիդ կոճակները քակէ, կրակը
պաց, քիւրքը տուր պահեմ, խահուէ մը, քօնեաք մը,
տիւզ, մասալքա, պան մը խմէիր, քիչ մը թէրէ եաղիս
խահվալթը, ի՞նչ ըսեմ, ի՞նչ ընեմ . . . զուրցէ Թիւօրիկ
հանրմ, քէօյէալ ըլլամ :

— Սիրտդ մի հատցնիր, կարիէնէ հանրմ, գործդ
լմնցուցի անկէ աղէկը չկայ :

— Սանքիմ լմնցա՛ւ :

— Շիւպէ մի վա՛ր :

— Քա տճապ իրիկունը մարդս ալ իմանա՞յ նէ. ես
տղա՞ն, աճապ միտքէն կ'անցնի՞ կոր ասանկ արալ-թա-
փալ կարգուիլը : Քա ի՞նչ ընեմ, ոտքս ծառքս կեանէն

կը կտրի կոր . . . Հոս պիտի կենա՞ս ես այս գիշեր :

— Ձէ , քուրուկ չէ , ան չըլլալիք բան է . աղջիկս տունը մինակ է . մինակ սըվիկայ զուրցեմ քի . . . հօշ ձգէ քի նորէն պիտի դամ ես . . .

— Ըսէ պարէմ տէ սիրաս հանգիստ ըլլայ :

— Ձեր մինակ բերնեհնուդ խօսքը սա պիտի ըլլայ քի , տղան հարսնիքէն քանի մ'օր ետքը Փարիզ պիտի խրկէք մենձ գործի մը համար :

— Դուն հոգ մընիր , Ֆիլօրիկ հանըմ , թող սա գործը ըլլայ տէ , Փարիզ չէ քի Հինտիստան պիլէ խրկելու կ'ելլամ :

Այս խօսակցութենէն յետոյ իրարու փոխադարձ համաբոյրներ տալով , Ֆիլօրիկ հանըմ քիչ մ'առաջ ըսածը չեշտելով կը մեկնի :

Պ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

(Շարունակելի)

Ն Կ Ա Ր Ն Ե Ր

Ճաշարանին մէջ :

— Ճանըմ կարսօն , պիրազ չափուք կէթիր չօրպայը :

— Էֆէնտիմ , թէլաչ իթմէյին , թօսպաղը սույունա օլտուղու իչիւն , եսվաչ եսվաչ կէթիրմէք իգթիզա էսէր :

* * *

Դերձակի մը ցուցափեղկին մէջ դրուած կերպասի մը վրայ գրուած էր . « Բարտոսիւ չափու վրայ՝ 260 դրուչ » :

Յաճախորդ մը ներս մտնելով . — Պարոն , սա բարտոսիւէն հատ մը պիտի յանձնարարեմ ինձ համար , եթէ փոքրիկ զեղչ մ'ընէք :

— Ի՞նչ կ'ըսէք , էֆէնտի , արդէն զեղչեալ զին է , նամանաւանդ վերջին նորածեւութեանց համաձայն ա շ'անկի . ձեզի պէս երեք հոգի մէջը կ'առնէ :

— Ուրիմն մինակ ինձի համար չափ առէք , եւ 90 դրուչ տամ . ձեր հաշիւէն ալ աւելի վճարած կ'ըլլամ կարծեմ :

* * *

Անտարբեր կինը :

— Կնիկ , վար եկուր , սա խուլախըյին բերանը դո՞ւն բաց ձգեցիր :

— Վո՛ւյ , տեսա՞ր եղածը , վախնամ կատուն միսին կտորը տարեր է , ասով իրեք եղաւ այս շարթու :

Դուն ի՞նչ զող կ'ելլաս կոր , ես մտածեմ որ վաղը առտու խոսապը գայ նէ 32 դրուչ կ'ուզէ , ես դեռ երկու կտոր կերած չեմ :

— Որի՞նն է յանցանքը . . . Իմի՞նս ես ան կող կատուինը . . .

— Քու յանցանքդ ինչո՞ւ ըլլայ , ա՛խ . . . առաջ մեզ պսակող քահանային , ետքն ալ կատուինն է :

* * *

Սեղանին շուրջը .

Տիկինը . — Գալիօփի , զըզըմ , նէրէսէսին , պիրոահաթ տըր եէմէք եէտիք , տահա սուֆրա օրթատա գա-

լըյօր : Պու տա հէնի մօտա՞ մը չըզտը պիր գաչ կիւնտէն պէրի :

— Նիցի՛ն պէյլէ սէօյլէրսինիզ , մատամա . Բաթրիստան պիզիմ ազսասեյֆօս կէլմիս տէ պիրազ ասատա գօնուստուգ :

— Էյի ամմա , զըզըմ , չըգան կիւն տէ պիր պաչգա-սը կէլմիչ իտի , պու գա՞չ թանէ վար :

— Պիզ ցօգ օլուր , մատամ . օ կիթտի , պու պասգա վար կէլտի սինտի :

* * *

Տիպար սպասաւորը :

Տիկինը . — Ծօ՛ , Վարդան հոս եկուր , այս ի՞նչ աղտոտութիւն է . քիչափին մէջ քաջալիւրան ի՞նչ կը պտտի :

— Ինչո՞ւ աղտոտ ըլլի , խանըմ , եադուն խափանօզ եադ չէր մնացեր տէ , խանըմիս ասեմ . . .

— Ըսէ՛ տեսնեմ , չուտ :

— Սապր արա խանըմ . . . Իչտէ եադ չէր մնացեր տէ , էգ մաքուր բաշալիւրայով սրբելով խեան եփեցի որ եաղու ըլլի , զիրա անցած իրիկուն էֆէնտին թօխաթ մը զարկեց , բիւաֆը եսվան էս եփած ասելով :

* * *

Ծանր արկած մը :

Է . . . ի մօտ Հինգշաբթի օր թաղին երեւելիներէն 65 տարեկան պատ . անձ մը , քանի մ'օր առաջ իր տարփուէին ձգել փախչելուն համար ինքզինքը տանը 2 մէթ-րօ բարձրութիւն ունեցող պատուհանէն վար կը նետէ , որմէ գէմքը կը վերաւորուի , եւ նորէն կը խոստովանի որ եթէ տարփուէին տուն վերադառնալու բարեհաճութիւնը չունենայ , ինքզինքը Ղալաթիոյ աշատարակէն վար պիտի նետէ եղեր . Այս ատթիւ բարեխիտ եւ ողորմած կնոջ գթութիւնը , ու աշտարակին պահապաններուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք :

* * *

Ղուկիւրանոս աղան անցեալ գիշեր սենեակին մէջ սա-մուր քիւրքը հագած նարկիլէ սէֆասի ըրած պահուն , յանկարծ իր թոթով աղջիկը կանչելով կ'ըսէ .

— Աղջիկ , տա Ծաղիկը բարձր ձայնով կարգա նա-յինք , պարէ ստակը կուտանք կոր նէ քիչ մ'ալ զուար-ճանանք :

— Հայրի՛կ , դու հասնալիդներդ էրէտ դիշեր տար-դացի , տուն ասոնդ չե՛ս հասնար :

— Շունա պագ հէլէ , մարդու ալ չես հաւնիր կոր չատ լսոն մը զիտցողի պէս , կարգա՛ նայիմ :

— Դա պարէմ սալոնդ տարգամ նէ պան մը հասար-նայ , ասոնդ պարատ դրուածներ էն , զեզի պէսներուն ուտելիկ պանը չէ . լտիտ ըրէ նայինդ . « Ժանտասնիդի Միզրուպներ » :

— Ի՞նչ ըսիր , ի՞նչ . . .

— Տեսար ես . . . պարատ դրուած է տըսեմ տոր :

— Ո՞վ է գրեր :

— Ձեր Ճանճիսը գրեր է , հայրիկ , էս հաստցայ ի՞նչ ըսել ուզեր է նէ :

— Սա մեր պատի՛ն վրայի ճանճը . . . վա՛յ կիտի

կիւնէր, վա՛յ . . . եթէ ճանճերն ալ գրագիտութեան սկըսան նէ, հալիմիզ եաման: Տեսա՞ր սա ճանճը, բապու՛ճըս վերցնեմ տէ հէմէն անանկ մը գլխուն զարնեմ քի, պատին փակի: վա՛յ զազիր ճանճ, վա՛յ. ե՛րբ ալ սորվեցար գրագիտութիւնը, որ ամէն մարդ գրածդ չի հասկընար կոր: Թող մեր Փիլիպպոսը նայի սր 4 տարի է զըպրոց կ'երթայ, դեռ այս տարի Մայսթէրչաֆթ Սիսթէմով դաղիւրէն պիտի սովորի ահ՝ մենք ալ կոնակէն խեր պիտի տեսնանք:

* * *

Գրասենեակին մէջ.

— Հայտէ՛ պագալըմ, մօնչէն, հաղըր օլ:

— Նէրէյէ՛ կիտէճէյիզ:

— Գալգ ճանըմ սէն, պու ագչամ սէնի Սըլանտիտէ կէօթիւրէճէյիմ:

— Կէլէմէմ, մօնչէն, հաղըրըղըմ եօգ պու ագչամ:

— Գալգ տէյօրում, պէնտէ սին պու ագչամ:

— Սէօյլէմէք այըպ օլմասըն ամմա, մօնչէն, բալթօմ եօգ, օրաեա բարտըսիւ իլէ կիտիլմէզ, զիրա եէմէքլէրին սօղուգլուղու նէ իսէ ամմա, աիւքքեանըն սօղուգլուղու չէքիլմէյօր:

Պ. Գ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամնայն Հայոց Ս. Հայրապետը Կոնդակ մը զրկած է Պատրիարքարան, որով գոհունակութիւն կը յայտնէ Աղգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան, նոր տարւոյ առթիւ զրկուած օրացոյցներուն համար: Ն. Ս. Օծութիւն այս առթիւ 300 ռուբլի նուէր զրկած է Հիւանդանոցին:

— Անցեալ Երեքշաբթի օրը Ս. Պատրիարք Հօր սօնախմբութիւնը ըլլալով, նոյն առաւօտ Մայր-Եկեղեցւոյ մէջ պատարագեց Տ. Եզրաս Վ. Յետ աւարտման արարողութեանց, Ս. Պատրիարքը Պատրիարխարան ելնելով մինչեւ իրիկուն ընդունեցաւ եկեղեցական եւ աշխարհական բազմաթիւ անձնաւորութեանց շնորհաւորութիւնները: Այս առթիւ այցելեցին նաեւ Յունաց Պատրիարքին կողմէ Տ. Կոստանդիանոս արհեմանտրիքը եւ Տիմիթրիոս Չօլաքիէս էֆ., Պուլկարաց Էկզարքին կողմէ եւս փոխանորդ վարդապետը՝ Ա. գործակատար Քէլէֆ էֆ. ի հետ: Բաց աստի Պուլկարական գործակատար Մ. Մարքօֆ եւս Պատրիարքարան գալով, շնորհաւորեց Ն. Սրբազնութեան անունը, եւ այս առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց Մարի Լուիզ իշխանուհւոյն հոգեհանգստեան համար Ֆէնէրի եկեղեցւոյն մէջ կատարուած պաշտօնին՝ Հայոց Պատրիարքին կողմէ ներկայացուցիչ մը զրկուելուն առթիւ:

Ս. Պատրիարքը շնորհաւորական բազմաթիւ հեռագրեր եւ այցաքարտեր ալ ստացաւ:

— Աղգ. լրագրաց մէջ կը կարդանք թէ Ս. Պատրիարք Հօր հաղորդուելի է Պետական հրաման մը, որուն համեմատ պէտք եղած հրամանները կը տրուին պատկանեալ իշխանութեանց, որպէս զի Վանայ կրօնափոխական դէպքին նման հանգամանքներու առաջին առնուի եւ տեղային դիւրութիւնը տրուին:

— Ս. Պատրիարք Հայրը, Կիրակի օրը Կայս. Պալատ երթալով իր բարեմաղթութիւնները մատոյց յօտս գահոյից Օգոստ. Սուլթանին: Յետոյ շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ պալատական աւագանիին, ինչպէս նաեւ բոլոր նախարարներուն Պայրամի առթիւ:

Ն. Սրբազնութիւն Երկուշաբթի օր եւս Կայս. Պալատ երթալով, ցաւակցութիւն յայտնեց Ասիլէ իշխանուհիին մահուան առթիւ, եւ Ա. Սենեկապետ Հաճի Ալի պէյի միջոցաւ արժանացաւ Վեհ. Սուլթանին բարձր գոհունակութեան:

Ս. Պատրիարքը Չորեքշաբթի օրն ալ Կայս. Պալատ երթալով, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ա. Քարտուղար Վսեմ. Թահսին պէյի հետ: Յետոյ Բերա իր բնակարանը դարձաւ, ուր վարչական եւ յարաբերական դիւաններու տեսուչներուն հետ զբաղեցաւ օրուան ընթացիկ գործերով:

— Սահմանադրութեան վերաքննիչ Յանձնաժողովոյ անդամներէ ոմանք Չորեքշաբթի օրը դումարուեցան Ս. Պատրիարք Հօր տունը, եւ Ն. Սրբազնութեան նախագահութեան ներքեւ խորհրդակցութիւններ կատարեցին:

— Կրօն. Ժողովը գումարուեցաւ Երեքշաբթի օրը, ու կարգաց շատ մը բողոքներ. — Մուշէն, Ֆիլիպէէն, Պայպուրտէն՝ այդ տեղերու վարդապետներուն դէմ. Թօգատի Առաջն. Տեղապահէն՝ Վիճակին անհովիւ մնալուն դէմ, որով բողոքականները ձեռնարկներ կ'ընեն Հայերն հեռացնելու իրենց Մայրենի Եկեղեցւոյ ծոցէն. Հայրապօլուի քահանայէն իր ամականներն անվճար մնալուն դէմ. Կէլիպօլուէն Գասպար էֆ. Չընարեանէն՝ տեղւոյն հռչակաւոր Տ. Խորէն քահանային դէմ: Ժողովը այս բողոքներէն մէկ քանին անուշ տեղը կապեց յանձնարարութիւններ եւ կարգադրութիւններ ընելով: Պայպուրտի խնդրը անուշ տեղը կապելու գործն ալ Խառն Ժողովին թողուց: Մերժեց Սիվրիհիսարի Թաղ. Խորհուրդին աջակցը, որով երկու անգամ ամուսնացած մէկը քահանայ ձեռնադրել տալ կ'ուզեն (ուրիշ մարդ չգտան): Տ. Մկրտեան Աւագ քահանայ հրամարական զրկած ըլլալով Բերայի աւագերիցութենէն, որոշեց այս կարեւոր ինդիքը կարգադրել Ս. Պատրիարքին նախագահած մէկ նիստին, որովհետեւ Ն. Սրբազնութիւն՝ իր անուան տօնախմբութեան պատճառաւ չէր կրցած նախագահել Ժողովին:

— Վսեմ. Պօղոս Նուպար փաշա, իր հանգուցեալ հօրը փառաւոր յուզարկաւորութենէն ետքը, անցեալ Ուրբաթ Գահիրէ գացել է, Բարձր. Խտիվին մատուցանելու իր յարգալից երախտագիտութիւնը՝ իր ողբացեալ հօրը մահուան առթիւ Ն. Բարձրութեան ինչպէս նաեւ Եզիպտական կառավարութեան կողմէ ընծայուած արտասովոր պատիւներուն համար:

— Վանայ առաջնորդարանէն Պատրիարքարան կը գրեն թէ զինուորական տրոց միամեայ յիսաձգման Կայս. շնորհին առթիւ Ծննդեան Բ. օրը քաղաքին Մայր-Եկեղեցւոյն մէջ զոհարանական հանդիսաւոր աղօթքներ կարդացուելի են Վեհ. Սուլթանին կենաց համար: Բայ ի Հայ եկեղեցականութենէն եւ Ժողովրդեան ստուար բազմութենէ մը, արարողութեանց ներկայ գտնուելի են Կուսակալին փոխանորդը, Հիւպատոսներ, եւ Հայ-Հռոմէական

եւ Հայ-Բողոքական ազգայնոց ներկայացուցիչներ: (Կարգադէք Մաղիկի այսօրուան խմբագրականը):

— Անցեալ Ուրբաթ օր գումարուած Քաղ. Ժողովը ի մէջ այլոց զբաղեցաւ Վանայ Առաջնորդական խնդրով: Նորընտիր Առաջն. Տեղապահ Տ. Ներսէս եպիսկ. Ժողովին ներկայանալով մի առ մի բացատրեց այն դժուարութիւնները, որոնց պիտի հանգիպի իր պաշտօնին կատարման միջոցին, եւ հետեւաբար կարող պիտի չըլլայ իրմէ սպասուած ծառայութիւնը մատուցանելու:

— Բերայի Թաղ. Խորհրդոյ ատենապետ Միքայէլ Մամիկոնեան Ս. Պատրիարք Հօր եւ Քաղ. Ժողովոյ մերժման վրայ ետ առաւ իր հրաժարականը, եւ անցեալ Կիրակի օրը ներկայ գտնուեցաւ Թաղ. Խորհուրդի նիստին:

— Ստացանք Իզմիրի Հիւանդանոցին միամեայ տեղեկագիրը. (1897 Դեկտ. 11 — 98 Նոյմ. 30). Այդ ժամանակամիջոցին մէջ զարմանուած են 725 հիւանդ, որոնց 624ը ապաքինած են, 65ը մեռած, եւ այժմ կը դարմանուին 36 հիւանդ: Այս հիւանդներուն մէջ կը գտնուին 41 Յոյն, 20 Իսլամ, 4 Հրեայ եւ 2 Լատին: Բաց աստի 2000 հիւանդ առժամապէս դարմանուած են հոն: Հիւանդանոցին մէջ կը գտնուին 21 ծեր եւ 28 յիմար: Այժմու Հոգաբարձութիւնը պաշտօնի գլուխ անցնելու ատեն 48,712½ զրուշի բաց եւ անգանձելի պահանջ գտած էր. բարեւոյ մատակարարութեամբ եւ հասոյթի նոր աղբիւրներ գտնելով, ոչ միայն յաջողած է դոցել այս բացը, այլ եւ 3,376½ զրուշ ալ աւելի հասոյթ ունեցած է: Այս տարուան ծախքն է 208,342 զրուշ, եւ հասոյթը 260,830 զրուշ, այսինքն յաւելեալ հասոյթ 52,488 զրուշ: որմէ գոցուած է անցեալ տարուան բացը: Խնամակալուհի տիկնայք մեծապէս օժանդակած են Հոգաբարձութեան ջանքերուն:

Յակոբ էֆ. Հաճեան յառաջիկայ շաբաթէն պիտի սկսի գրել Մաղիկի մէջ, իր այնքան զուարճալի եւ զբօսուցիչ յօդուածներու շարքը:

Հետեւեալին հրատարակութիւնը կը խնդրուի մեզէ:

... Տէր Խմբագիր,

Ձեր թերթին միջոցաւ կը փութամ հրապարակաւ խորին չնորհակալութիւն յայտնել առ Մեծ. Տօբթօր Յակոբ էֆ. Քէմանճեան որ Միգիռէր (պաղըրսագ տէօն-մէսի) կոչուած անբուժելի հիւանդութիւնս մեծ ճարտարութեամբ դարմանելով՝ ազատեց զիս անխուսափելի մահուան ճիրաններէն: Նոյն իսկ օրեր եղան որ իր կրկին այցելութեամբ աղետալի վիճակիս դէմ մաքառեցաւ, արուեստին ամէն կարելի եղած միջոցներն ի գործ դնելով, հետեւաբար կեանքիս մնացեալ օրերը զինքը շարունակ օրհնելով, կը մնամ երախտապարտ:

Էփրէմ-Գաբու

ԲՐՈՒՏ ՅԱԿՈԲ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱԿԵԴՈՆԵԿԱՆ ԽՆԴԻՐ. — Թէեւ Եւրոպական լրագիրներէն ոմանք Մակեդոնական խնդիր անուանով բաներ մը կը գրեն ժամանակէ մ'ի վեր, բայց տարակոյս չկայ թէ նպատակաւոր ու թշնամական խօսքեր են անոնց ա-

մէջն ալ: Ռուսիոյ կառավարական թերթերը պէտք եղած հերքումը տուին ի դիմաց Ռուսիոյ, եւ Պերլինի ու Վիէննայի Օսմ. Տէրութեան բարեկամ թերթերն ալ արդէն գրեցին ինչ որ կարելի էր: Մեր Թուրք պաշտօնակիցներն ալ հաստատեցին թէ այդ կողմերը հանդարտութիւնը կատարեալ է, եւ այդպիսի զրոյցներ հերքելու համար ինչ որ պէտք էր ըրին: Թէեւ տեղ տեղ աւազակութիւններ կամ հրոսախումբեր կրնան կազմուիլ, բայց անոնց կանոնաւոր զօրքերու հետ գլուխ չեն կրնար ելլել, եւ արդէն Օսմ. Տէրութիւնը, զբաղիչներու խորհուրդը կանխաւ իմացած ըլլալով, պէտք եղած զինուորական միջոցներն ի գործ դրած է թէ՛ Պուլկարիոյ եւ թէ՛ Սկրպիոյ սահմաններուն վրայ, ինչպէս եւ վերջին անգամ ալ Սեւ Լիքան սահմաններուն վրայ: Ասկէ զատ, Մակեդոնիոյ ամէն կարեւոր կէտերը կատարելապէս ամրացած են Օսմ. Իշխանութեանց կողմէ: Հետեւապէս, եթէ զբաղութեան սկզբնաւորութիւն մըն ալ եղած ըլլայ, մինչեւ ցարդ հանդարտութիւնը վերահաստատուած պիտի ըլլայ: Լրագիրներն իրաւունք ունին Եւրոպական լրագիրներու գրածները հերքելու: Գրգռիչներն օտար երկիրներէ, մանաւանդ Պուլկարիայէն եկած պէտք է ըլլան: Բայց երբ տեսնեն թէ ո՛չ Իշխանապետութիւնն, ո՛չ ալ Ռուսիա թեւ թիկունք չեն ըլլար իրենց, հարկաւ պիտի փութան օրինաւորութեան ու հնազանդութեան շաւղին մէջ մտնել ըստ առաջնոյն:

ՄԱՀ Մ. ՖԷԼԻՔՍ ՅՈՌԻ

Երէկ Բարիզէ հեռագիր մը գուժէ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահ Մ. Ֆելիքս Յօրի մահը՝ հետեւանք կաթուածահարութեան:

Մնած էր 1851ին, եւ 1895ին Յունվարին ընտրուած Հանրապետութեան Նախագահի բարձր բայց միանգամայն փչալից պաշտօնին:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Գ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ռոյորովից բարեփոխուած եւ կրկնապէս նոխացած

Յանձնարարուած Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Ուսումն. Խորհուրդէն եւ վաւերացած Կ. Պոլսոյ Առեւտրական Սեֆէկէն

Ի Ն. ՏԻԻԶԷՆՃԵԱՆԷ

630 մեծադիր երեսներէ բաղկացած սոյն ընտիր գործը կը պարունակէ վաճառականութեան վերաբերեալ ամէն կարեւոր գիտելիքները եւ օրէնքները. վիճաբանութեան փոխանակազրի, չէքի եւ տոմսակի իրական օրինակներ. տօմարակալութիւնը, կրկնատոմարը ընդարձակօրէն բացատրուած. գլխաւոր ազգաց դրամները, կշիռները, չափերը, զամպիօի գինները, դրոշմատուրքերը, եւայլն, եւայլն: Պիտանի եւ օգտակար դպրոցներու, առեւտրական ասպարէզին պատրաստողներուն, եւ նոյն իսկ գործի մարդոց համար: Դին կազմեալ օրինակին 23 զրուշ:

Մ. ԳՍԼԷՆՏԵՐ

կը զեկուցանէ թէ՛ Կէտիկ-Փաշայի Ամբրիկեան վարժարանի Ազն. Խընամակալուհեաց եւ Միս Ճօնսի հաճութեամբ՝ իգական սեռի զգեստուց ԶԵԻԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ դասընթացը մը հաստատած է, ամէն Եշ. կէս օրէ վերջ, արտաքին աշակերտուհեաց համար իւրաքանչիւր 4 դասի այցեգիրը 20 զրուշ ԿԱՆՆԻԿ:

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Օսմ. Բոսնոյիսէ Սէնի Դ. 25—37	Սոս.Օր.Շանժէ Վալ. Ա.Ո. 4—10
Բուսէի Երկաթուղի Ժր. 115—75	Օսմ. Ապանով. Ընկ. Օ. Ո. 4—37
Օսմանիյէ » 418—	Թրամուէլ բաժնէրդ. դե. 732—
Ռէժի. » 290—	» Ժուիսան » 235—
Օսմ. Պանգա Օ. Ո. 13—00	» Պարսաթ: » 590—
Բրէսի Ժէն. Օրթ. » 6—00	Տէրոսի ջրի Ընկ. » 299—50
Երկրագործ. Պանգա » 8—00	Բարափ Կ. Պոլսոյ » 466—

ԸՆԹԱՅՔ ԴԻԱՄՈՅ

Մէնիսիյէ 108—03	Գաղղիական ոսկի 87—30
Մէրալիֆ 95—30	Անգղիական » 110—10
Մանր արծաթ 103—10	Քրիսթի 51—05
Բոլ Եմբէրիալ 90—20	Բուսլի բուղթ 8—54

ԷՔԻԹԱՊԼ

(ՄԻՍՅԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՅ)

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԷՆ ՀԶՕՐ
ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐԱԿՈՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Երաշխաւորութեան դրամագրային է
1 ՄԻԼԻԱՌ 227 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆԿ
Ներկայացուցիչ Կ. Պօլսոյ
ԴԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ԳՐՊԱՆԻ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ ՕՐԱՑՈՅՑ 1899Ի

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ Զ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԷՖ.Ի

Կը գտնուի Ղալաթիա, Վրոյր եւ Ընկ. թղթավաճառանոցը եւ Պոլիս Հայ գրատունները, Միակ կեդրոնաւորին Զ. Թորոսեան գրատուն, Պոլիս Վալիաէ խան, Գինեբն են, Դանեկան 2 1/2, 5, 7 1/2, 12 1/2 եւ 20 ըստ տեսակի, Շատ գնողներու մեծ զեղչ, Նամակադրոյժ գրկողը Ծաղիկի Տնօրէնութենէն կրնայ ստանալ մէկ օրինակ: Նախորդ տարուանները 1 դանեկան, Հաւին բօսթի ծախքը 20 փարայ է:

ԳՐԱՏՈՒՆ Զ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Զագմագերլար, Վալիսէ խան

Բաղգիրք Անգղ.-Հայ. Վ. Յ. Յակոբեան, գին քառորոնէ 54, ընտիր լաթիզմ. 60, ընտիր թղթով 108: Գաւառական կարօտ դպրոցաց զեղչ 30 %:

Բաղգիրք Հայ-Գաղղ. Ե. Տէմիրճիպաշեան, գրքին ետեւը յատուկ անուանց բաղգրքերով. գին քառորոնէ 15, լաթակաղմ 17 1/2: Կարօտ դպրոցաց 30 % զեղչ:

Պէտք ունեցողներն ուղղակի գրատուն դիմել պարտին:

ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԲԵՐ

Բաց ի հայ եւ հայատաւ Տաճկերէն բազմաթիւ վէպերէ, գրատան մէջ կը գտնուին Հիւկոյի, Զոլայի, եւ այլ բազմաթիւ երեւելի հեղինակաց գրքերը, հանդէսներ, ամէն տեսակ դասագրքեր, մանկավարժական պատկերազարդ գրքեր, Ուսուցիչք, ուսուցչուհիք, գրասէրք կը հրաւիրուին այցել եւ օգտուիլ առիթէն:

Թէ վաճառելի եւ թէ վարձու գրոց պայմանք մատչելի են ամէն քսակի:

Գրատունը բաց է ամէն օր, եւ պատրաստ ամէն տեսակ յանձնարարութիւն կատարելու, եթէ փոխարժէքը կանխիկ է:

(Հաստատեալ յամին 1852)

ՏՔՐ. Ս. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ - ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԲ

Թիւ 396, Մեծ-Փողոց Բերա

(Եանիի Գարեջրատան վրայի յարկը, ճիշդ Զրպուհեանց դէմ)

Կատարելագործեալ գործիքներու միջոցաւ ամենասատիկ ցաւած ակռաներն մեկ անգամեւ կը լեցուին, ցաւով դիմելու եւ բուժուած վերադառնալու պայմանաւ:

Նորահար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, դեմքի ձեւաւորութիւնը քստարիֆի, ծամողութիւն, եւ ազատ արտաւանդութիւն երաշխաւորեալ:

Բերնի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին, ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ զեղբուր, եւ ամենակատարելագործեալ արքաններու միջոցաւ առանց ցաւի աճաւմանաւորութիւն:

Յ. Գ. Զմեռները կիրակի օրերն ալ, (մինչեւ կէս օր), ինչպէս նաեւ ամէն օր, (մինչեւ կէս գիշեր) հիւանդ կը ընդունին Լեւոյի գործատեղին:

Ա Ձ Դ

Ազգ. Հիւանդանոցի սեպհական մաքրատա դերձաններն ըստ առաջնոյն կը վաճառուին Սուլթան համամ Մարտիկ էֆ. Շիրինեանի վաճառատունը, կեդրոնաւորի Ազգ. Հիւանդանոցին սիկատի թղթին:

Այս առիթը կը խնդրուի Արզոյ հասարակութենէն որ փութան փորձել այս դերձաններն ֓ործառու եւ մասնագէտ անձինք հաստատած են առաւելութիւնք հրապարակի վրայ գտնուած առաջնակարգ դերձաններէն:

Փորձեցէք եւ անմիջապէս պիտի տեսնէք առաւելութիւնք:

Եւ միանգամայն օգնած պիտի լինիք Ս. Փրկչի Ազգ. Հիւանդանոցի հարիւրաւոր խեղճ եւ անկար պատրաստողը:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (ԿԱՆԻԹԻԿ)

Պոլիս եւ Գաւառներ Տարեկան 50, Վեցամս 25, եռամս 15 դր. Օսմ երկիրներ 12, 6, 3 ճր
Դրամի տեղ բաքայի բուլ ալ կընդունուի Գաւառներէն:
Թղթատարի ծախք մեր վրայ:

ԾԱՂԻԿԻ Խմբագրութեան եւ Վարչութեան վերաբերեալ ամէն գրութիւնք պէտք է ուղղուին Առ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԷՕՐՄԷՃԵԱՆ

ՏՆՕՐԷՆ ԾԱՂԻԿ ԵԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ

Ղալաթիա, Նորասուցեան խան

Արտօնատէր Ա. ՍԱՔԱՅԵԱՆ

ԳՐԱՏՈՒՆ Գ. ՊԱՂՏԱՏԻԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Սուլթան Համամ հասէնի, թիւ 14

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Վ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Կ. Պոլիս. Սուլթան Համամ 14